

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

4. srpnja 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Direktiva 93/13/EEZ – Ugovori o hipotekarnom kreditu – Ugovorne odredbe kojima se ograničava promjena kamatnih stopa – Takozvane odredbe o ‚najnižoj kamatnoj stopi‘ – Kolektivna tužba kojom se traži prestanak korištenja tih odredbi i vraćanje iznosa plaćanih po toj osnovi te koja uključuje velik broj trgovaca i potrošača – Jasnoća i razumljivost navedenih odredbi – Pojam ‚prosječni potrošač koji je uobičajeno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću‘”

U predmetu C-450/22,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska), odlukom od 29. lipnja 2022., koju je Sud zaprimio 6. srpnja 2022., u postupku

Caixabank SA, pravni sljednik društava Bankia SA i Banco Mare Nostrum SA,

Caixa Ontinyent SA,

Banco Santander SA, pravni sljednik društava Banco Popular Español SA i Banco Pastor SA,

Targobank SA,

Credifimo SAU,

Caja Rural de Teruel SCC,

Caja Rural de Navarra SCC,

Cajasiete Caja Rural SCC,

Caja Rural de Jaén, Barcelona y Madrid SCC,

Caja Laboral Popular SCC (Kutxa),

Caja Rural de Asturias SCC,

Arquia Bank SA, prije Caja de Arquitectos SCC,

Nueva Caja Rural de Aragón SCC,

* Jezik postupka: španjolski

Caja Rural de Granada SCC,

Caja Rural del Sur SCC,

Caja Rural de Albacete, Ciudad Real y Cuenca SCC (Globalcaja),

Caja Rural Central SCC,

Caja Rural de Extremadura SCC,

Caja Rural de Zamora SCC,

Unicaja Banco SA, pravni sljednik društava Liberbank SA i Banco Castilla-La Mancha SA,

Banco Sabadell SA,

Banca March SA,

Ibercaja Banco SA,

Banca Puyo SA

protiv

Asociación de Usuarios de Bancos, Cajas de Ahorros y Seguros de España (Adicae),

M. A. G. G.,

M. R. E. M.,

A. B. C.,

Óptica Claravisión SL,

A. T. M.,

F. A. C.,

A. P. O.,

P. S. C.,

J. V. M. B., kao nasljednik osobe C. M. R.,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: C. Lycourgos, predsjednik vijeća, O. Spineanu-Matei (izvjestiteljica), J.-C. Bonichot,
S. Rodin i L. S. Rossi, suci,

nezavisna odvjetnica: L. Medina,

tajnik: L. Carrasco Marco, administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 28. rujna 2023.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Caixabank SA, pravnog sljednika društava Bankia SA i Banco Mare Nostrum SA, J. Gutiérrez de Cabiedes Hidalgo de Caviedes i E. Valencia Ortega, *abogados*,
- za Banco Santander SA, pravnog sljednika društava Banco Popular Español SA i Banco Pastor SA, J. M. Rodríguez Cárcamo i A. M. Rodríguez Conde, *abogados*,
- za Targobank SA, D. Machado Rubiño i J. Pérez de la Cruz Oña, *abogados*,
- za Caju Rural de Teruel SCC, J. López Torres, *abogado*,
- za Caju Rural de Navarra SCC, J. Izquierdo Jiménez i M. Robles Cháfer, *abogados*, te M. Sánchez-Puelles González-Carvajal, *procurador*,
- za Caju Rural de Jaén, Barcelona y Madrid SCC, R. Monsalve del Castillo, I. Moreno-Tapia Rivas i E. Portillo Cabrera, *abogados*, te M. Moreno de Barreda Rovira, *procuradora*,
- za Caju Rural de Asturias SCC, R. Monsalve del Castillo, I. Moreno-Tapia Rivas i E. Portillo Cabrera, *abogados*, te M. Moreno de Barreda Rovira, *procuradora*,
- za Arquia Bank SA, R. Monsalve del Castillo, I. Moreno-Tapia Rivas i E. Portillo Cabrera, *abogados*, te M. Moreno de Barreda Rovira, *procuradora*,
- za Nueva Caju Rural de Aragón SCC, R. Monsalve del Castillo, I. Moreno-Tapia Rivas i E. Portillo Cabrera, *abogados*, te M. Moreno de Barreda Rovira, *procuradora*,
- za Caju Rural de Granada SCC, R. Monsalve del Castillo, I. Moreno-Tapia Rivas i E. Portillo Cabrera, *abogados*, te M. Moreno de Barreda Rovira, *procuradora*,
- za Caju Rural del Sur SCC, R. Monsalve del Castillo, I. Moreno-Tapia Rivas i E. Portillo Cabrera, *abogados*, te M. Moreno de Barreda Rovira, *procuradora*,
- za Caju Rural de Albacete, Ciudad Real y Cuenca SCC (Globalcaja), R. Monsalve del Castillo, I. Moreno-Tapia Rivas i E. Portillo Cabrera, *abogados*, te M. Moreno de Barreda Rovira, *procuradora*,
- za Caju Rural Central SCC, Caju Rural de Extremadura SCC i Caju Rural de Zamora SCC, J. López Torres, *abogado*,
- za Unicaju Banco SA, pravnog sljednika društava Liberbank SA i Banco Castilla-La Mancha SA, M. Á. Cepero Aránguez i C. Vendrell Cervantes, *abogados*,
- za Banco Sabadell SA, G. Serrano Fenollosa, R. Vallina Hoset i M. Varela Suárez, *abogados*,
- za Ibercaju Banco SA, S. Centeno Huerta i C. González Silvestre, *abogadas*,

- za Asociación de Usuarios de Bancos, Cajas de Ahorros y Seguros de España (Adicae), V. Cremades Erades, K. Fábregas Márquez i J. F. Llanos Acuña, *abogados*, te M. del M. Villa Molina, *procuradora*,
  - za španjolsku vladu, L. Aguilera Ruiz i A. Pérez-Zurita Gutiérrez, u svojstvu agenata,
  - za poljsku vladu, B. Majczyna i S. Żyrek, u svojstvu agenata,
  - za portugalsku vladu, P. Barros da Costa, A. Cunha i L. Medeiros, u svojstvu agenata,
  - za Europsku komisiju, J. Baquero Cruz, N. Ruiz García i I. Galindo Martín, u svojstvu agenata,
- saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 18. siječnja 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavaka 1. i 2. te članka 7. stavka 3. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između, s jedne strane, Caixabanka SA, pravnog sljednika društava Bankia SA i Banco Mare Nostrum SA, Caixa Ontinyenta SA, Banca Santander SA, pravnog sljednika društava Banco Popular Español SA i Banco Pastor SA, Targobanka SA, Credifima SAU, Cajе Rural de Teruel SCC, Cajе Rural de Navarra SCC, Cajasiete Cajе Rural SCC, Cajе Rural de Jaén, Barcelona y Madrid SCC, Cajе Laboral Popular SCC (Kutxa), Cajе Rural de Asturias SCC, Arquia Banka SA, prije Caja de Arquitectos SCC, Nueva Cajе Rural de Aragón SCC, Cajе Rural de Granada SCC, Cajе Rural del Sur SCC, Cajе Rural de Albacete, Ciudad Real y Cuenca SCC (Globalcaja), Cajе Rural Central SCC, Cajе Rural de Extremadura SCC, Cajе Rural de Zamora SCC, Unicaje Banco SA, pravnog sljednika društava Liberbank SA i Banco Castilla La Mancha SA, Banca Sabadell SA, Bance March SA, Ibercaje Banco SA i Bance Pueyo SA, te, s druge strane, Asociación de Usuarios de Bancos, Cajas de Ahorros y Seguros de España (Adicae), španjolske udruge clijenata banaka, štedionica i osiguravajućih društava, osoba M. A. G. G., M. R. E. M., A. B. C., društva Óptica Claravisión SL, te osoba A. T. M., F. A. C., A. P. O., P. S. C. i J. V. M. B., kao nasljednika osobe C. M. R., vezano uz prestanak korištenja ugovorne odredbe sadržane u općim uvjetima ugovora o hipotekarnom kreditu koje su sklopile te kreditne institucije, te vraćanje iznosa koje su navedeni korisnici platili po toj osnovi.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U dvadeset trećoj uvodnoj izjavi Direktive 93/13 navodi se:

„budući da ako osobe ili organizacije za koje se prema pravu države članice utvrdi da imaju legitimni interes [za zaštitu potrošača], [one] moraju imati mogućnosti da, bilo pred sudom ili upravnim državnim tijelom nadležnim za donošenje odluka o reklamacijama ili za pokretanje [odgovarajućih sudskih] postupaka, pokrenu postupak u vezi s odredbama ugovora sastavljenima za opću uporabu u ugovorima koji se zaključuju s potrošačima, a posebno u vezi s nepoštenim odredbama; budući da takva mogućnost ne podrazumijeva nužno i prethodnu verifikaciju da se u pojedinim gospodarskim sektorima dobivaju opći uvjeti”.

4 U skladu s člankom 2. te direktive:

„Za potrebe ove Direktive izraz:

[...]

(b) „potrošač” znači svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije”.

5 U skladu s člankom 4. navedene direktive:

„1. Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.

2. Procjena o tome jesu li neke odredbe nepošteno ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i rob[e], na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.”

6 Članak 5. iste direktive određuje:

„U slučaju ugovora u kojima se potrošaču sve ili određene odredbe nude u pisanom obliku, te odredbe uvijek moraju biti sročene jasno i razumljivo. Ako postoji sumnja oko značenja neke odredbe, prednost ima tumačenje koje je najpovoljnije za potrošača. Ovo pravilo o tumačenju ne primjenjuje se u kontekstu postupka utvrđenog u članku 7. stavku 2.”

7 U skladu s člankom 7. Direktive 93/13:

„1. U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju [...] primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.

2. Sredstva iz stavka 1. uključuju odredbe prema kojima osobe ili organizacije koje u skladu s nacionalnim pravom imaju legitiman interes zaštititi potrošače mogu u skladu s dotičnim nacionalnim pravom postupati pred sudovima ili pred nadležnim upravnim tijelima radi

donošenja odluke o tome jesu li ugovorne odredbe sastavljene za opću upotrebu nepoštene, kako bi potom mogle primijeniti odgovarajuća i djelotvorna sredstva radi sprečavanja daljnjeg korištenja takvih odredbi.

3. Uz dužno poštovanje nacionalnih propisa, pravni lijekovi iz stavka 2. mogu odvojeno ili zajedno biti usmjereni protiv većeg broja prodavatelja robe ili pružatelja usluga iz istog gospodarskog područja, ili protiv njihovih udruga koj[i] koriste [...] iste [opće ugovorne odredbe] ili slične ugovorne odredbe ili koj[i] preporučuju njihovo korištenje.”

Španjolsko pravo

Zakon 7/1998

- 8 U članku 12. Leya 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación (Zakon 7/1998 o općim uvjetima ugovora) od 13. travnja 1998. (BOE br. 89 od 14. travnja 1998., str. 12304.), kako je izmijenjen, određuje se:

„1. U slučaju korištenja ili preporuke korištenja općih uvjeta koji su u suprotnosti s odredbama ovog ili nekog drugog prisilnog ili prohibitivnog zakona moguće je podnijeti tužbu za zabranu postupanja i tužbu za odustajanje.

2. Predmet tužbe za zabranu postupanja je zahtjev da se tuženiku naloži da iz svojih općih uvjeta ukloni uvjete koji se smatraju ništavima i da se ubuduće suzdrži od njihova korištenja, te da eventualno odredi i precizira sadržaj ugovora koji se smatra valjanim i pravno obvezujućim.

S tužbom za zabranu postupanja mogu se spojiti, kao akcesorne, tužba za povrat iznosa plaćenih na temelju uvjeta na koje se odnosi presuda i tužba za naknadu štete uzrokovane primjenom tih uvjeta.

[...]”

- 9 U skladu s člankom 17. tog zakona:

„1. Tužba za zabranu postupanja može se podnijeti protiv svakog trgovca koji koristi opće uvjete koji se smatraju ništavima.

[...]

4. Tužbe iz prethodnih stavaka mogu se podnijeti zajedno protiv više trgovaca iz istog gospodarskog sektora ili protiv njihovih udruženja, koji koriste ili preporučuju korištenje istih općih uvjeta koji se smatraju ništavima.”

Kraljevska zakonodavna uredba 1/2007

- 10 U članku 53. Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundida de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Kraljevska zakonodavna uredba 1/2007 o potvrđivanju preinačenog teksta Općeg zakona o zaštiti potrošača i korisnika te drugih dopunskih zakona) od 16. studenoga 2007. (BOE br. 287 od 30. studenoga 2007., str. 49181.), kako je izmjenjen, određuje se:

„Predmet tužbe za zabranu postupanja jest zahtjev da se tuženiku naloži prestanak određenog postupanja ili izbjegavanje ponavljanja takvog postupanja u budućnosti. Osim toga, tužba se može iskoristiti kako bi se zabranilo svako postupanje koje je u trenutku podizanja tužbe prestalo, ako postoje dostatne naznake da bi se postupanje neposredno nakon toga moglo ponoviti.

U smislu odredbi ovog poglavlja, svaka preporuka za korištenje nepoštenih odredaba također se smatra postupanjem koje je u suprotnosti s propisima koji uređuju nepoštene odredbe.

Pod uvjetom da je podignuta tužba za utvrđivanje ništavosti i poboynosti, sa svakom tužbom za zabranu postupanja može se spojiti tužba zbog neispunjenja obveza, tužba za opoziv ili raskid ugovora i tužba za povrat iznosa koji su primljeni na osnovi postupanja, ugovornih odredbi ili općih uvjeta za koje je utvrđeno da su nepošteni ili netransparentni, kao i tužba za naknadu štete prouzročene primjenom takvih odredbi ili praksi. Sud koji odlučuje o glavnoj tužbi, to jest tužbi za zabranu postupanja predviđenoj postupovnim propisom, odlučuje i o toj spojenoj akcesornoj tužbi.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 11 Adicae je 15. studenoga 2010. Juzgadu de lo Mercantil n° 11 de Madrid (Trgovački sud br. 11 u Madridu, Španjolska) podnio kolektivnu tužbu za zabranu postupanja protiv 44 kreditne institucije koja se odnosila na tzv. odredbu o „najnižoj kamatnoj stopi” sadržanu u općim uvjetima ugovorâ o hipotekarnom kreditu koje su te kreditne institucije koristile, a kojom se propisivala minimalna stopa ispod koje se promjenjiva kamatna stopa ne može smanjiti (u daljnjem tekstu: odredba o najnižoj kamatnoj stopi), te za povrat iznosa koje su dotični potrošači platili na temelju te ugovorne odredbe. Ta je tužba zatim bila u dva navrata proširivana, tako da je u konačnici sudski postupak pokrenut protiv 101 kreditne institucije. Nakon što su u španjolskim medijima objavljena tri poziva, 820 potrošača pojedinačno se uključilo u spor iz glavnog postupka u potporu zahtjevima Adicaea.
- 12 Juzgado de lo Mercantil n° 11 de Madrid (Trgovački sud br. 11 u Madridu) prihvatio je navedenu tužbu za 98 od 101 kreditne institucije protiv kojih je pred njim pokrenut postupak. U slučaju navedenih institucija taj je sud utvrdio ništavost odredbe o najnižoj kamatnoj stopi, naložio prestanak korištenja te odredbe i utvrdio kontinuitet predmetnih ugovora o hipotekarnom kreditu. Također je navedene institucije obvezao da vrate iznose koji su neosnovano primljeni na temelju navedene ugovorne odredbe počevši od 9. svibnja 2013., dana objave presude br. 241/2013 Tribunala Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) kojom je potonji sud odlučio da utvrđenje ništavosti odredbe o najnižoj kamatnoj stopi proizvodi učinke *ex nunc*.
- 13 Audiencia Provincial de Madrid (Provincijski sud u Madridu, Španjolska) je gotovo u potpunosti odbila žalbe koje su podnijele institucije protiv kojih je donesena presuda u prvostupanjskom postupku.

- 14 Taj je sud detaljno odredio kriterije po kojima treba provesti nadzor transparentnosti odredbe o najnižoj kamatnoj stopi u postupku povodom kolektivne tužbe te je slijedom toga zaključio da je prilikom ispitivanja standardnih modela ugovora o hipotekarnom kreditu koje koriste kreditne institucije potrebno provjeriti jesu li se te institucije ponašale na način da su skrivale ili prikrivale „financijsko-imovinski učinak” takve ugovorne odredbe. Prema mišljenju tog suda, takvo skrivanje ili prikrivanje postoji ako navedene institucije ne predstavljaju i ne pridaju toj odredbi istu razinu značaja koja je rezervirana za druge odredbe na koje prosječni potrošač uglavnom obraća pažnju, pri čemu taj potrošač smatra da te druge odredbe, koje uređuju referentni indeks, razliku koju treba dodati tom indeksu ili trajanje predmetne otplate, utječu na troškove sklopljenog ugovora.
- 15 Audiencia Provincial de Madrid (Provincijski sud u Madridu) također je utvrdila određena postupanja dotičnih kreditnih institucija koja upozoravaju na takvu namjeru skrivanja ili prikrivanja. Prema mišljenju tog suda, u ta postupanja spadaju predstavljanje od strane tih institucija da je odredba o najnižoj kamatnoj stopi povezana s pojmovima koji nemaju nikakve veze s cijenom iz predmetnog ugovora o hipotekarnom kreditu ili s okolnostima koje mogu dovesti do smanjenja te cijene, stvarajući tako dojam da učinak gornje granice fluktuacije referentne kamatne stope ovisi o određenim uvjetima ili zahtjevima koji otežavaju provedbu takve odredbe, predstavljanje odredbe o najnižoj kamatnoj stopi u sredini ili na kraju duge argumentacije koja je prije svega povezana s drugim točkama i u kojoj se takva odredba samo kratko spominje, bez posebnog isticanja, kako bi se od nje skrenula pažnja prosječnog potrošača, ili pak zajedničko predstavljanje te odredbe i odredbi o ograničavanju povećanja promjenjive kamatne stope (takozvane odredbe o „najvišoj kamatnoj stopi”) kako bi se pažnja tog potrošača usmjerila na prividnu sigurnost u pogledu mogućnosti primjene gornje granice u slučaju eventualnog povećanja referentnog indeksa čime mu se skreće pažnja s važnosti ugovorene minimalne granice.
- 16 Budući da su zahtjevi kreditnih institucija u žalbenom postupku odbijeni, one su nakon toga Tribunalu Supremo (Vrhovni sud), sudu koji je uputio zahtjev, podnijele izvanredne pravne lijekove zbog povrede pravila postupka i žalbe u kasacijskom postupku protiv presude donesene u žalbenom postupku.
- 17 Taj sud navodi da su se u glavnom postupku postavila dva pravna problema jednake važnosti. Prvi se odnosi na pitanje je li kolektivna tužba primjereno procesno sredstvo za ispitivanje transparentnosti odredbi o najnižoj kamatnoj stopi, a to ispitivanje prema sudskoj praksi Suda zahtijeva konkretnu ocjenu svih okolnosti sklapanja ugovora te informacija koje su dotičnom potrošaču pružene prije sklapanja ugovora. Takvo pitanje postaje još relevantnije kada se, kao što je to slučaj u glavnom postupku, podignuta kolektivna tužba ne odnosi na samo jednu kreditnu instituciju, već na sve kreditne institucije bankarskog sustava jedne zemlje kojima je jedini zajednički nazivnik to što u svojim ugovorima o hipotekarnom kreditu s promjenjivom stopom koriste odredbe o najnižoj kamatnoj stopi čiji sadržaj u većoj ili manjoj mjeri varira.
- 18 Sud koji je uputio zahtjev upućuje na svoju sudsku praksu o tom pitanju i posebno precizira da je nadzor transparentnosti odredbi o najnižoj kamatnoj stopi proveo u postupku povodom kolektivne tužbe, među ostalim u predmetu u kojem je donesena presuda 241/2013 od 9. svibnja 2013., pri čemu je kao referentni kriterij uzeo percepciju prosječnog potrošača te je uzeo u obzir karakteristike standardiziranih modela dotičnih „masovnih ugovora”. Međutim, taj sud navodi da je u tim slučajevima kolektivna tužba bila podignuta protiv samo jedne kreditne institucije ili protiv vrlo ograničenog broja kreditnih institucija, tako da je dotične prakse i ugovorne odredbe bilo lakše standardizirati.

- 19 S druge strane, sud koji je uputio zahtjev precizira da je u konkretnom slučaju, prema statistikama Banca de España (Banka Španjolske), riječ o milijunima ugovora o hipotekarnom kreditu, koji su rezultirali brojnim redakcijama i formulacijama odredbi o najnižoj kamatnoj stopi. Taj sud štoviše navodi da su se te odredbe u razdoblju od prosinca 1989. do lipnja 2019. zakonito koristile, tako da se na njih primjenjivao niz različitih propisa, dok se nepoštenost ugovorne odredbe mora ocjenjivati prema stanju u trenutku sklapanja ugovora.
- 20 Sud koji je uputio zahtjev stoga smatra da je u slučaju kad se kolektivna tužba koja je podnesena protiv većeg broja kreditnih institucija odnosi na korištenje odredbi o najnižoj kamatnoj stopi tijekom vrlo dugog razdoblja, u skladu s nizom propisa koji su se primjenjivali, te ne omogućuje provjeru koje su informacije dotičnim potrošačima u svakom pojedinom slučaju bile pružene prije sklapanja ugovora, iznimno teško provesti nadzor transparentnosti tih ugovornih odredbi na temelju članka 7. stavka 3. Direktive 93/13.
- 21 Drugi problem koji se postavio pred sudom koji je uputio zahtjev tiče se teškoće u karakteriziranju prosječnog potrošača u predmetu poput onog iz glavnog postupka. U tom smislu navedeni sud precizira da, iako se Sud u svojoj sudskoj praksi referira na prosječnog potrošača koji je uobičajeno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću (presuda od 3. ožujka 2020., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, t. 51.), razina pažnje potrošača može varirati ovisno o više čimbenika, uključujući nacionalna ili sektorska pravila o oglašavanju ili čak jezične konstrukcije upotrijebljene u pruženim komercijalnim informacijama.
- 22 U predmetu iz glavnog postupka, odredbe o najnižoj kamatnoj stopi obraćale su se različitim specifičnim kategorijama potrošača, to jest, među ostalim, potrošačima koji su preuzeli hipotekarne kredite koje su ugovorili građevinski investitori, potrošačima koji potpadaju pod programe financiranja socijalnih stanova ili programe pristupa javnim stanovima prema određenim dobnim skupinama ili potrošačima koji su dobili kredite po posebnom sustavu zbog svoje profesije, tako da bi bilo teško primijeniti pojam „prosječni potrošač” prilikom ispitivanja transparentnosti tih ugovornih odredbi.
- 23 U tim okolnostima Tribunal Supremo (Vrhovni sud) odlučio je prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Je li člankom 4. stavkom 1. Direktive 93/13, u dijelu u kojem se upućuje na okolnosti sklapanja ugovora, i člankom 7. stavkom 3. te direktive, u dijelu u kojem se upućuje na slične ugovorne odredbe, dopušteno apstraktno sudsko ocjenjivanje, za potrebe nadzora transparentnosti u kontekstu kolektivne tužbe, u pogledu odredbi koje više od stotinu financijskih institucija primjenjuje u milijunima bankovnih ugovora, a da se pritom ne uzima u obzir razina pruženih informacija prije sklapanja ugovora o pravnom i financijskom teretu odredbe, kao ni ostale okolnosti svakog pojedinačnog slučaja u trenutku sklapanja ugovora?
2. Omogućuju li članak 4. stavak 2. i članak 7. stavak 3. Direktive 93/13 provođenje apstraktnog nadzora transparentnosti s gledišta prosječnog potrošača kad je više ponuda ugovorâ upućeno različitim specifičnim skupinama potrošača ili kad su brojne institucije, čija se područja poslovanja gospodarski i zemljopisno znatno razlikuju, koristile unaprijed sastavljene odredbe tijekom vrlo dugog razdoblja u kojem se upoznatost javnosti s tim odredbama mijenjala?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 24 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u bitnome pita treba li članak 4. stavak 1. i članak 7. stavak 3. Direktive 93/13 tumačiti na način da omogućuju nacionalnom sudu da provede nadzor transparentnosti ugovorne odredbe u postupku povodom kolektivne tužbe koja je podnesena protiv većeg broja trgovaca, koji pripadaju istom gospodarskom sektoru, te dotiče vrlo veliki broj ugovora.
- 25 U tom smislu valja prije svega spomenuti da u sustavu zaštite koji je uspostavljen Direktivom 93/13 potrošači mogu potraživati prava koja im se priznaju tom direktivom kako putem individualne tako i putem kolektivne tužbe.
- 26 Istodobno sa subjektivnim pravom potrošača da pred sudom pokrene postupak radi ispitivanja nepoštenosti odredbe ugovora čija je on stranka, mehanizam iz članka 7. stavka 2. Direktive 93/13 omogućuje državama članicama uspostavljanje nadzora nad nepoštenim ugovornim odredbama u formularnim ugovorima putem tužbi za zabranu postupanja koje udruge za zaštitu potrošača podnose u javnom interesu (vidjeti u tom smislu presudu od 14. travnja 2016., Sales Sinués i Drame Ba, C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, t. 21.).
- 27 U skladu s člankom 7. stavkom 3. Direktive 93/13, takve je kolektivne tužbe u skladu s nacionalnim propisima moguće podnijeti, odvojeno ili zajedno, protiv više trgovaca iz istog gospodarskog sektora ili njihovih udruženja koji koriste ili preporučuju korištenje istih općih ugovornih odredbi ili sličnih ugovornih odredbi.
- 28 Dakle, iako se prava koja se priznaju Direktivom 93/13 mogu ostvariti bilo putem individualne ili kolektivne tužbe, te se tužbe, u kontekstu te direktive, razlikuju po svom predmetu i pravnim učincima (vidjeti u tom smislu presudu od 14. travnja 2016., Sales Sinués i Drame Ba, C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, t. 30.).
- 29 Tako, kada je riječ o individualnim tužbama, neravnopravni odnos koji postoji između potrošača i konkretnog trgovca, na kojem počiva sustav zaštite uspostavljen Direktivom 93/13, zahtijeva pozitivnu intervenciju nacionalnog suda koji mora po službenoj dužnosti ocijeniti nepoštenost ugovorne odredbe uzimajući pritom u obzir, kao što se zahtijeva člankom 4. stavkom 1. te direktive, prirodu robe ili usluge koje su predmet konkretnog ugovora, referirajući se, prema stanju u trenutku kada je taj ugovor sklopljen, na sve okolnosti sklapanja tog ugovora te na sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi (vidjeti u tom smislu presudu od 14. travnja 2016., Sales Sinués i Drame Ba, C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, t. 21. do 24. i navedenu sudsku praksu).
- 30 S druge strane, kao što proizlazi iz samog teksta članka 4. stavka 1. Direktive 93/13, uzimanje u obzir svih konkretnih okolnosti sklapanja ugovora, koje je karakteristično za individualne tužbe, ne dovodi u pitanje primjenu članka 7. te direktive i stoga ne smije sprečavati korištenje kolektivne tužbe.
- 31 Sud je u tom smislu ocijenio da preventivna narav i odvrćajući cilj tužbi za zabranu postupanja podnesenih od strane osoba ili organizacija koje imaju legitimni interes da štite potrošače, utvrđenih u članku 7. stavku 2. Direktive 93/13, te neovisnost tih tužbi od bilo kojeg konkretnog individualnog spora, upozoravaju na to da se takve tužbe mogu koristiti čak i kad se odredbe čija

se zabrana traži nisu koristile u pojedinim ugovorima (vidjeti u tom smislu presudu od 14. travnja 2016., *Sales Sinués i Drame Ba*, C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, t. 29. i navedenu sudsku praksu).

- 32 Kada je konkretno riječ o odnosu između individualnih i kolektivnih tužbi, treba podsjetiti na to da je, s obzirom na to da u Direktivi 93/13 nije provedeno usklađivanje procesnih sredstava kojima se uređuje taj odnos, na svakom nacionalnom pravnom sustavu da uspostavi takva pravila u skladu s procesnom autonomijom država članica, ali pod uvjetom da ta pravila ne budu nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije na koje se primjenjuje nacionalno pravo (načelo ekvivalentnosti) i da u praksi ne onemogućuju ili pretjerano otežavaju ostvarivanje prava koja potrošačima priznaje pravo Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presudu od 14. travnja 2016., *Sales Sinués i Drame Ba*, C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, t. 32. i navedenu sudsku praksu). Ta pravila stoga ne mogu dovesti u pitanje stvarno korištenje mogućnosti izbora, koja se potrošačima nudi u Direktivi 93/13, da svoja prava ostvare bilo putem individualne ili kolektivne tužbe, zastupanjem preko organizacije koja ima legitimni interes štiti ih.
- 33 U konkretnom slučaju treba spomenuti da sud koji je uputio zahtjev nije siguran u kojoj mjeri kolektivna tužba predstavlja odgovarajući sudski mehanizam koji omogućuje provođenje nadzora transparentnosti odredbe o najnižoj kamatnoj stopi sadržane u ugovorima o hipotekarnom kreditu, u slučaju kad je ta tužba podnesena protiv većeg broja trgovaca koji su tijekom dužeg razdoblja sklopili mnogobrojne ugovore te vrste.
- 34 Kao prvo, kada je riječ o pojmu „transparentnost” u kontekstu Direktive 93/13, treba podsjetiti na to da zahtjev transparentnosti ugovornih odredbi predstavlja opće pravilo koje se primjenjuje na sastavljanje odredbi korištenih u potrošačkim ugovorima. U tom smislu, članak 5. navedene direktive određuje da u slučaju ugovora kod kojih su sve ili neke odredbe koje su ponuđene potrošaču sastavljene u pisanom obliku, te odredbe „uvijek moraju biti sročene jasno i razumljivo”.
- 35 Doseg te obveze u pogledu jasnog i razumljivog sastavljanja, koja odražava zahtjev transparentnosti primjenjiv na trgovce, ne ovisi o vrsti tužbe, bilo individualne ili kolektivne, kojom potrošač ili organizacija koja ima legitimni interes štiti ga nastoji ostvariti prava priznata Direktivom 93/13.
- 36 Prema tome, sudska praksa proizišla iz individualnih tužbi koja se odnosi na zahtjev transparentnosti može se primijeniti na kolektivne tužbe. U tom smislu treba podsjetiti na to da se, prema navedenoj sudskoj praksi, taj zahtjev ne može svoditi samo na razumljivost ugovorne odredbe na formalnoj i jezičnoj razini, nego da naprotiv obvezu koja se tom direktivom utvrđuje u pogledu jasnog i razumljivog sastavljanja ugovornih odredbi, a time i transparentnosti, treba shvatiti u širem smislu, s obzirom na to da sustav zaštite koji je uspostavljen Direktivom 93/13 počiva na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na trgovca, posebno u pogledu razine informiranosti (vidjeti u tom smislu presudu od 16. ožujka 2023., *Caixabank (Naknada za obradu zahtjeva za kredit)*, C-565/21, EU:C:2023:212, t. 30. i navedenu sudsku praksu).
- 37 Dakle, navedeni zahtjev transparentnosti nalaže ne samo da ugovorna odredba mora dotičnom potrošaču biti razumljiva na formalnoj i jezičnoj razini nego i da prosječni potrošač koji je uobičajeno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću može shvatiti konkretno funkcioniranje te odredbe i samim time na osnovi preciznih i razumljivih kriterija procijeniti potencijalno značajne ekonomske posljedice koje bi takva ugovorna odredba mogla imati na njegove financijske obveze (vidjeti u tom smislu presudu od 10. lipnja 2021., *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, t. 64. i navedenu sudsku praksu).

- 38 Iz navedenog slijedi da se u sustavu zaštite koji je uspostavljen Direktivom 93/13 sudski nadzor transparentnosti ugovornih odredbi ne može ograničiti samo na ugovorne odredbe koje su predmet pojedinačnih tužbi. Naime, ni iz jedne odredbe te direktive ne može se zaključiti da bi taj nadzor bio isključen u slučaju ugovornih odredbi koje su predmet kolektivnih tužbi, što ipak podliježe ispunjavanju uvjeta iz članka 7. stavka 3. navedene direktive, to jest da kada je kolektivna tužba podignuta protiv više trgovaca, ona se mora odnositi na trgovce iz istog gospodarskog sektora, s jedne strane, koji koriste ili preporučuju korištenje istih općih ugovornih odredbi ili sličnih ugovornih odredbi, s druge strane.
- 39 Kao drugo, kada je riječ o ispitivanju transparentnosti ugovorne odredbe koje nacionalni sud treba provesti u postupku povodom kolektivne tužbe, treba istaknuti da se to ispitivanje po samoj svojoj prirodi ne može odnositi na okolnosti koje su specifične za pojedinačne slučajeve, već se odnosi na standardizirane prakse trgovaca.
- 40 Prema tome, obveza nacionalnog suda da u postupku povodom individualne tužbe provjeri jesu li sve informacije koje mogu utjecati na nastanak obveze dotičnog potrošača njemu bile priopćene, uzimajući u obzir okolnosti sklapanja dotičnog ugovora i činjenicu jesu li mu prije sklapanja tog ugovora bile pružene informacije o ugovornim uvjetima i posljedicama tog sklapanja (vidjeti u tom smislu presudu od 12. siječnja 2023., D. V. (Nagrade za rad odvjetnika – Načelo satnice), C-395/21, EU:C:2023:14, t. 38. i 39. te navedenu sudsku praksu), mora biti prilagođena specifičnostima kolektivnih tužbi, posebno imajući u vidu njihovu preventivnu narav i činjenicu da ne ovise o bilo kakvom konkretnom individualnom sporu, kao što se podsjeća u točki 31. ove presude.
- 41 Dakle, u postupku povodom kolektivne tužbe, nacionalni sud mora prilikom ocjenjivanja transparentnosti ugovorne odredbe, kao što je odredba o najnižoj kamatnoj stopi, ispitati, ovisno o prirodi robe ili usluga koji su predmet dotičnih ugovora, može li prosječni potrošač koji je uobičajeno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću, u trenutku sklapanja ugovora shvatiti funkcioniranje te odredbe i procijeniti njezine potencijalno značajne ekonomske posljedice. U tom smislu, navedeni sud mora uzeti u obzir sve standardne ugovorne i predugovorne prakse koje je primjenjivao svaki pojedini trgovac, a u koje posebno spadaju sastavljanje navedene ugovorne odredbe i mjesto koje ona zauzima u formularnim ugovorima koje svaki trgovac koristi, oglašavanje koje je korišteno za vrste ugovora na koje se odnosi kolektivna tužba, sustavno distribuiranje predugovornih ponuda upućenih potrošačima te bilo koje druge okolnosti koje navedeni sud smatra relevantnima za provođenje nadzora u pogledu svakog tuženika.
- 42 Kao treće, kada je riječ o pitanju može li složenost predmeta, zbog vrlo velikog broja tuženika, ugovora sklopljenih tijekom dužeg razdoblja i brojnih formulacija dotičnih ugovornih odredbi, sprečavati provođenje nadzora transparentnosti tih ugovornih odredbi, treba prije svega spomenuti da, kao što je to istaknuto u točki 38. ove presude, članak 7. stavak 3. Direktive 93/13 uvjetuje korištenje kolektivne tužbe protiv više trgovaca ispunjavanjem dvaju uvjeta, to jest, s jedne strane, da je takva tužba podnesena protiv trgovaca iz istog gospodarskog sektora i, s druge strane, da oni koriste ili preporučuju korištenje istih općih ugovornih odredbi ili sličnih ugovornih odredbi.
- 43 Kada je riječ o prvom od tih uvjeta, u konkretnom slučaju nije sporno da tuženici iz glavnog postupka pripadaju istom gospodarskom sektoru, to jest sektoru kreditnih institucija. Činjenica da je tužba iz glavnog postupka podnesena protiv većeg broja kreditnih institucija nije relevantan kriterij za ocjenjivanje obveze nacionalnog suda da ispituje transparentnost sličnih ugovornih

odredbi u smislu članka 7. stavka 3. Direktive 93/13 zato što se, kao što proizlazi iz te odredbe, kolektivna tužba može podnijeti, odvojeno ili zajedno, protiv više trgovaca iz istog sektora. Naime, složenost predmeta ne može ugroziti djelotvornost subjektivnih prava potrošača priznatih Direktivom 93/13 koja se ne mogu dovesti u pitanje zbog organizacijskih problema koji su se pojavili u predmetu.

- 44 Kada je riječ o drugom od navedenih uvjeta, treba istaknuti da nacionalni sud mora utvrditi, u skladu sa svojim nacionalnim pravom, postoji li između ugovornih odredbi na koje se odnosi kolektivna tužba dovoljan stupanj sličnosti da bi bilo moguće njezino korištenje. U tom smislu, iz samog teksta članka 7. stavka 3. Direktive 93/13 proizlazi da nije nužno da te ugovorne odredbe moraju biti iste. Također, takva se sličnost ne može isključiti samo zato što su ugovori u kojima su one sadržane bili sklopljeni u različitim trenucima ili za vrijeme primjene različitih propisa jer bi u suprotnome članak 7. stavci 2. i 3. Direktive 93/13 u velikoj mjeri izgubio smisao te bi samim time bio doveden u pitanje korisni učinak te odredbe.
- 45 U konkretnom slučaju, podložno provjerama koje će morati provesti sud koji je uputio zahtjev, očito je da odredbe o najnižoj kamatnoj stopi korištene u predmetnim ugovorima o hipotekarnom kreditu u bitnome sadržavaju navod o minimalnoj stopi ispod koje se promjenjiva kamatna stopa ne može smanjiti, a njihov je mehanizam funkcioniranja u pravilu uvijek isti. Stoga se te odredbe po svemu sudeći mogu smatrati „sličnima” u smislu članka 7. stavka 3. Direktive 93/13.
- 46 Imajući u vidu sve navedeno, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 4. stavak 1. i članak 7. stavak 3. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da omogućuju nacionalnom sudu da provede nadzor transparentnosti ugovorne odredbe u postupku povodom kolektivne tužbe koja je podnesena protiv većeg broja trgovaca, koji pripadaju istom gospodarskom sektoru, te dotiče vrlo velik broj ugovora, pod uvjetom da ti ugovori sadržavaju istu ugovornu odredbu ili slične ugovorne odredbe.

Drugo pitanje

- 47 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u bitnome pita omogućuju li članak 4. stavak 2. i članak 7. stavak 3. Direktive 93/13 nacionalnom sudu, koji vodi postupak povodom kolektivne tužbe koja je podnesena protiv većeg broja trgovaca iz istog gospodarskog sektora te koja dotiče vrlo velik broj ugovora, da provede nadzor transparentnosti ugovorne odredbe, oslanjajući se na percepciju prosječnog potrošača koji je uobičajeno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću, u slučaju kada se ti ugovori obraćaju specifičnim kategorijama potrošača i kada se ta odredba koristila tijekom veoma dugog razdoblja u kojem se razina upoznatosti s njome promijenila.
- 48 U tom smislu valja istaknuti da se, kao što proizlazi iz ustaljene sudske prakse i kao što se podsjeća u točki 37. ove presude, transparentnost ugovorne odredbe i mjera u kojoj ta odredba omogućuje da se shvati njezino funkcioniranje i procijene njezine potencijalno značajne ekonomske posljedice, ispituju uzimajući u obzir percepciju prosječnog potrošača koji je uobičajeno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću (vidjeti u tom smislu, među ostalim, presude od 20. rujna 2017., *Andriuc i dr.*, C-186/16, EU:C:2017:703, t. 51. i od 20. travnja 2023., *Ocidental – Companhia Portuguesa de Seguros de Vida*, C-263/22, EU:C:2023:311, t. 26. i navedenu sudsku praksu).

- 49 Slično kao kod generičkog pojma „potrošač” u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13, koji je objektivne prirode i ne ovisi o konkretnim saznanjima i informacijama kojima dotična osoba stvarno raspolaže (vidjeti u tom smislu presudu od 21. ožujka 2019., Pouvin i Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, t. 24. i navedenu sudsku praksu), korištenje apstraktnog referentnog kriterija za nadzor transparentnosti ugovorne odredbe omogućava izbjegavanje da taj nadzor ovisi o ispunjavanju složene kombinacije subjektivnih čimbenika koje je teško ili čak nemoguće utvrditi.
- 50 Kao što je nezavisna odvjetnica u bitnome istaknula u točki 83. svojeg mišljenja, budući da u postupku povodom individualne tužbe konkretne spoznaje koje bi potrošač trebao imati ne mogu opravdavati bilo kakvo odstupanje u odnosu na razinu spoznaja prosječnog potrošača, pojedinačne se karakteristike različitih kategorija potrošača to više ne mogu uzeti u obzir ni u postupku povodom kolektivne tužbe.
- 51 U konkretnom slučaju sud koji je uputio zahtjev ističe da se, zbog velikog broja trgovaca koji su sklapali ugovore o hipotekarnom kreditu, njihove zemljopisne rasprostranjenosti na cijelom državnom području te dugog razdoblja korištenja odredbi o najnižoj kamatnoj stopi tijekom kojeg se primjenjivao niz propisa, kolektivna tužba iz glavnog postupka odnosi na specifične kategorije potrošača koje je teško svrstati u jednu skupinu, to jest, među ostalim, potrošače koji su preuzeli kredite koje su ugovorili građevinski investitori, potrošače koji potpadaju pod programe financiranja socijalnih stanova ili programe pristupa javnim stanovima prema određenim dobnim skupinama ili potrošače koji su dobili kredite po posebnom sustavu zbog svoje profesije.
- 52 Treba međutim istaknuti da upravo heterogenost relevantne javnosti, zbog koje nije moguće ispitati individualnu percepciju svih osoba koje su njezin dio, čini nužnim korištenje pravne fikcije prosječnog potrošača, koja se sastoji u tome da se potonjeg promatra kao jedan apstraktni entitet čija je sveukupna percepcija relevantna za njegovo ispitivanje.
- 53 Prema tome, u okviru analize transparentnosti odredbi o najnižoj kamatnoj stopi u trenutku sklapanja predmetnih ugovora o hipotekarnom kreditu, sud koji je uputio zahtjev morat će se osloniti na percepciju prosječnog potrošača koji je uobičajeno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću, i to neovisno o razlikama koje postoje između svakog pojedinačnog potrošača kojem se predmetni ugovori obraćaju, posebno u pogledu stupnja informiranosti o odredbi o najnižoj kamatnoj stopi, razini prihoda, dobi ili profesionalne djelatnosti. Činjenica da se ti ugovori obraćaju specifičnim kategorijama potrošača ne može dovesti do drukčijeg zaključka. Naime, da bi se ispitala transparentnost odredbi sadržanih u općim uvjetima svih tih ugovora – čije je funkcioniranje u bitnome isto, s obzirom na to da se tim odredbama nastoji ograničiti smanjivanje promjenjive kamatne stope do određene razine – nacionalni se sud ne može oslanjati ni na percepciju potrošača koji je nerazboritiji od prosječnog potrošača, ni na percepciju potrošača koji je od njega razboritiji (vidjeti u tom smislu presudu od 21. rujna 2023., mBank (Poljski upisnik nedopuštenih odredbi), C-139/22, EU:C:2023:692, t. 66.).
- 54 Međutim, ne može se *a priori* isključiti da zbog nastupanja objektivnog događaja ili općepoznate činjenice, kao što je izmjena mjerodavnog propisa ili promjena sudske prakse o kojoj se mnogo govorilo i raspravljalo, sud koji je uputio zahtjev zaključi da je sveukupna percepcija prosječnog potrošača u pogledu odredbe o najnižoj kamatnoj stopi u referentnom razdoblju bila promijenjena čime je potonjem omogućila da postane svjestan potencijalno značajnih ekonomskih posljedica koje ta odredba povlači.

- 55 U takvom se slučaju Direktivi 93/13 ne protivi uzimanje u obzir činjenice da je u tom razdoblju došlo do promjene percepcije prosječnog potrošača, tako da razina njegove informiranosti i pažnje može ovisiti o trenutku sklapanja ugovorâ o hipotekarnom kreditu. Međutim, sud koji je uputio zahtjev mora tu mogućnost primijeniti na temelju konkretnih i objektivnih okolnosti koje dokazuju postojanje takve promjene, koja se ne može presumirati samo na temelju protoka vremena.
- 56 U konkretnom slučaju, kao što proizlazi iz argumenata iznesenih na raspravi pred Sudom, navedeni objektivni događaj ili navedena općepoznata činjenica mogao bi biti nagli pad kamatnih stopa, što je bilo karakteristično u 2000-ima, koji je doveo do primjene odredbi o najnižoj kamatnoj stopi, a time i do stvaranja svijesti kod potrošača o ekonomskim posljedicama tih odredbi, ili pak donošenje presude br. 241/2013 Tribunala Supremo (Vrhovni sud) od 9. svibnja 2013. kojom je utvrđeno da navedene odredbe nisu transparentne. Sud koji je uputio zahtjev morat će provjeriti jesu li, u kontekstu nadzora transparentnosti istih ugovornih odredbi, taj nagli pad kamatnih stopa ili donošenje te presude mogli utjecati na to da s vremenom dođe do promjene razine pažnje i informiranosti prosječnog potrošača u trenutku sklapanja ugovora o hipotekarnom kreditu.
- 57 Imajući u vidu sve navedeno, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 4. stavak 2. i članak 7. stavak 3. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da oni omogućuju nacionalnom sudu koji vodi postupak povodom kolektivne tužbe koja je podnesena protiv većeg broja trgovaca iz istog gospodarskog sektora te koja dotiče vrlo velik broj ugovora, da provede nadzor transparentnosti ugovorne odredbe, oslanjajući se na percepciju prosječnog potrošača koji je uobičajeno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću, u slučaju kada se ti ugovori obraćaju specifičnim kategorijama potrošača i kada se ta odredba koristila tijekom veoma dugog razdoblja. Međutim, iako se u tom razdoblju sveukupna percepcija prosječnog potrošača u pogledu navedene odredbe izmijenila zbog nastupanja objektivnog događaja ili općepoznate činjenice, Direktivi 93/13 ne protivi se to da nacionalni sud provede taj nadzor uzimajući u obzir promjenu percepcije tog potrošača, pri čemu je relevantna ona percepcija koja je postojala u trenutku sklapanja ugovora o hipotekarnom kreditu.

Troškovi

- 58 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 4. stavak 1. i članak 7. stavak 3. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima**

treba tumačiti na način da:

omogućuju nacionalnom sudu da provede nadzor transparentnosti ugovorne odredbe u postupku povodom kolektivne tužbe koja je podnesena protiv većeg broja trgovaca, koji pripadaju istom gospodarskom sektoru, te dotiče vrlo velik broj ugovora, pod uvjetom da ti ugovori sadržavaju istu ugovornu odredbu ili slične ugovorne odredbe.

2. Članak 4. stavak 2. i članak 7. stavak 3. Direktive 93/13

treba tumačiti na način da oni:

omogućuju nacionalnom sudu koji vodi postupak povodom kolektivne tužbe koja je podnesena protiv većeg broja trgovaca iz istog gospodarskog sektora te koja dotiče vrlo veliki broj ugovora, da provede nadzor transparentnosti ugovorne odredbe, oslanjajući se na percepciju prosječnog potrošača koji je uobičajeno obaviješten i postupajući s dužnom pažnjom i razboritošću, u slučaju kada se ti ugovori obraćaju specifičnim kategorijama potrošača i kada se ta odredba koristila tijekom veoma dugog razdoblja. Međutim, iako se u tom razdoblju sveukupna percepcija prosječnog potrošača u pogledu navedene odredbe izmijenila zbog nastupanja objektivnog događaja ili općepoznate činjenice, Direktivi 93/13 ne protivi se to da nacionalni sud provede taj nadzor uzimajući u obzir promjenu percepcije tog potrošača, pri čemu je relevantna ona percepcija koja je postojala u trenutku sklapanja ugovora o hipotekarnom kreditu.

Potpisi